

PASSFR.EU

A Digital Learning Platform for Generation Z:
Passport to IFRS®

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

A Digital Learning Platform for Generation Z: Passport to IFRS®

UMS® 32 Finansal Araçlar: Sunum

Funded by the Erasmus+ Program of the European Union. However, European Commission and Turkish National Agency cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

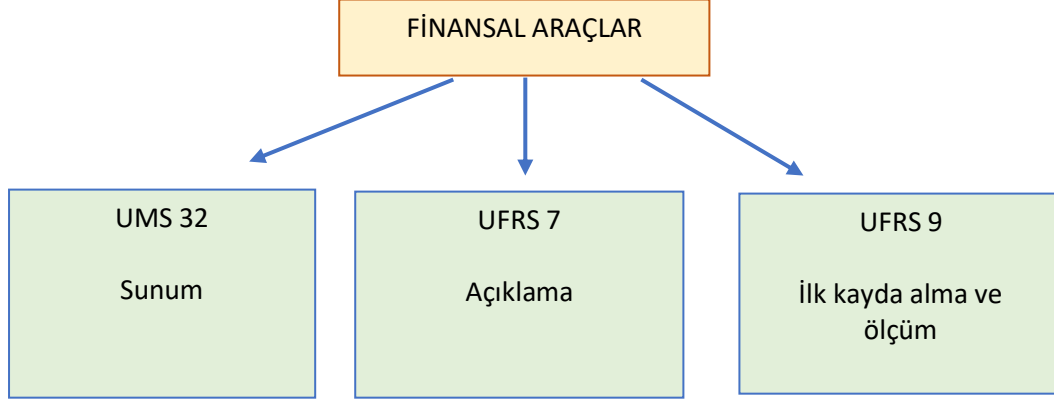
© Copyright 2021, Istanbul University

UMS® 32 FİNANSAL ARAÇLAR: SUNUM

AMAÇ VE KAPSAM

Finansal araçların muhasebeleştirilmesi ve değerlemesi kapsamlı ve karmaşık bir konudur. Bu nedenle, finansal araçların muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasının bazı unsurları Şekil 1'de gösterildiği gibi ayrı standartlarda ele alınmaktadır.

Şekil 1: Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi

UMS 32 Finansal Araçlar: Sunum, finansal araçların muhasebeleştirilmesi, ölçülmesi ve açıklanması ile ilgili değildir. UMS 32'nin amacı, finansal araçların varlık, yükümlülük ve özkaynak unsurları olarak sınıflandırılmasına ve finansal varlık ve finansal yükümlülüklerin hangi durumlarda netleştirileceğine ilişkin esasları belirlemektir.

Finansal araçların finansal yükümlülükler ve özkaynak araçları olarak sınıflandırılmasının finansal raporlama için iki önemli sonucu olacaktır. İlk olarak, finansal borç olarak sınıflandırılan kalemler UFRS 9 Finansal Araçlar kapsamına girecektir. Böylece UFRS 9'un muhasebeleştirme ve ölçüm kurallarına tabi olacaklardır. İkinci olarak, finansal borç olarak sınıflandırılan araçlara ilişkin anapara dışı ödemeler faiz olarak sınıflandırılacak ve kar veya zararda raporlanacaktır. Ancak özkaynağa dayalı finansal araçlar için yapılan ödemeler kar veya zarar ile ilişkilendirilmeyecek, doğrudan özkaynaktan düşülecektir.

Bu standart, aşağıda sunulan birkaç istisna dışında tüm finansal araçlar için geçerlidir.

- İşletmenin üzerinde kontrol, müşterek kontrol ve önemli etkiye sahip olduğu finansal yatırımlar. Ancak bu yatırımlar UFRS 9'a göre raporlanacaksa, bu standart ilgili finansal araçlar için geçerli olacaktır.
- Çalışanlara sağlanan fayda planları kapsamında işverenlerin hak ve yükümlülükleri
- UFRS 17 Sigorta Sözleşmeleri kapsamındaki sözleşmeler
- Hisse bazlı finansal araçlar, sözleşmeler ve borç ödeme işlemleri

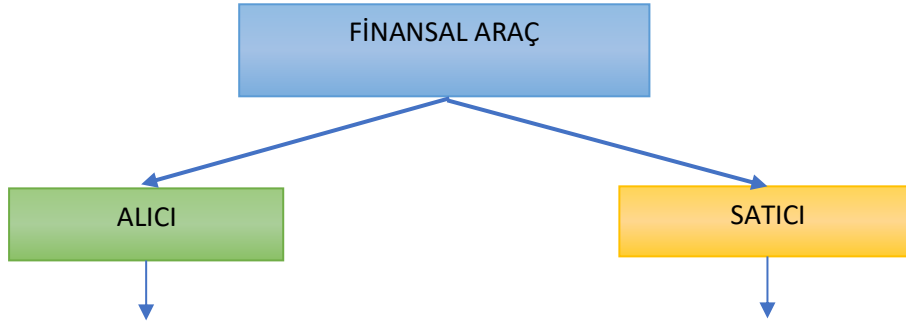
ANAHTAR TANIMLAR

Bir finansal araç, bir işletme için bir finansal varlığı temsil ederken, başka bir işletme için bir finansal borcu veya özkaynak unsurunu temsil eder. Bu standardın temel amacı finansal araçları sınıflandırmak

olduğundan, finansal araç tanımının yanı sıra finansal varlık, finansal borç ve özkaynağa dayalı araç kavramlarının anlaşılması gerekmektedir.

Finansal araç, bir işletmenin finansal varlığına ve başka bir işletmenin finansal borcuna veya özkaynağa dayalı finansal aracına yol açan herhangi bir sözleşmedir (UMS 32.11). Bir finansal işlemin Şekil 2'de gösterildiği gibi iki tarafı olacaktır. Bu taraflardan biri alıcı (yatırımcı) konumundayken diğeri satıcı (ihraççı) konumundadır. Alıcı ve satıcı belirlenirken öncelikle ilgili sözleşmeye dayalı olarak varlıklarını artıracak taraf belirlenmelidir.

Şekil 2: Finansal Araçların Sınıflandırılması

İki işletmenin ticaret yaptığı bir durumda, taraflardan birinin malları sattığını ancak malın bedelini daha sonra almayı kabul ettiğini varsayalım. Bu durumda satıcı ile alıcı arasında bir sözleşme kurulur. Satıcı, bu sözleşme nedeniyle nakit veya diğer finansal varlıkları sağlama yükümlülüğüne sahiptir. Bu durumda satıcının hakları (varlıkları) ve alıcının yükümlülükleri (yükümlülükleri) artacaktır.

Bir finansal varlık, aşağıdaki özelliklere sahip herhangi bir varlıktır:

- Nakit;
- Başka bir işletmenin özkaynağa dayalı finansal aracı;
- Başka bir işletmeden nakit veya başka bir finansal varlık almak için sözleşmeye dayalı bir hak veya potansiyel olarak işletmenin lehine olan koşullar altında başka bir işletme ile finansal varlıkları veya finansal borçları değiş tokuş etmek veya
- İşletmenin kendi özkaynağına dayalı finansal araçlarıyla ödenecek veya ödenebilecek bir sözleşme

Finansal yükümlülük, aşağıdaki durumlardaki herhangi bir yükümlülüktür:

- Başka bir işletmeye nakit veya başka bir finansal varlık teslim etmek için sözleşmeye dayalı bir yükümlülük veya işletmenin aleyhine olabilecek koşullar altında finansal varlıkları veya finansal borçları başka bir işletmeyle değiş tokuş eden veya
- İşletmenin kendi özkaynağına dayalı finansal araçlarıyla ödenecek veya ödenebilecek bir sözleşme

Özkaynak aracı ise ihraççının yükümlülükleri ile ilişkilendirilerek tanımlanır. Özkaynağa dayalı finansal araç, bir işletmenin tüm borçları düşüldükten sonra varlıklarında kalan payı gösteren herhangi bir sözleşmedir.

Satım opsiyonu bulunan finansal araçlar (*puttable instrument, satılabilir araç*), sahibine, nakit veya başka bir finansal varlık karşılığında aracı ihraç edene geri verme hakkı veren veya başka bir finansal

varlık veya gelecekte belirsiz bir olayın meydana gelmesi veya finansal araç sahibinin ölümü veya emekli olması durumunda otomatik olarak ihraççıya geri verilen bir finansal araçtır.

FINANSAL ARAÇLARIN SUNUMU

UMS 32'deki temel kural, finansal araçların muhasebeleştirme sırasında finansal varlıklar, finansal borçlar veya özkaynağa dayalı finansal araçlar olarak muhasebeleştirilmesidir. Bu tanıma anında iki yol gösterici ilke vardır. Bunlar, finansal araçların tanımları ve özün önceliği ilkesidir.

Bir finansal varlığı bir finansal borçtan veya özkaynağa dayalı finansal araçtan ayırt etmek nispeten kolaydır. Ancak, bir finansal borcu özkaynağa dayalı finansal araçtan ayırt etmek bazen zor olabilir. Örneğin, bir oyuncak üreticisinin 10.000 PB değerindeki oyuncakları bir oyuncak mağazasına krediyle sattığını varsayalım. Bu durumda oyuncak üreticisi, oyuncak mağazasından nakit almak için sözleşmeye dayalı bir hak elde etmiştir. Öte yandan, oyuncak mağazasının, oyuncak üreticisine nakit teslim etme konusunda sözleşmeye dayalı bir yükümlülüğü vardır. Böylece oyuncak üreticisi bu satıştan sonra bir finansal varlık bildirirken, oyuncak mağazasının bir finansal yükümlülük bildirecektir.

Şimdi yukarıdaki işlemin koşullarını değiştirelim. Oyuncak üreticisinin tekrar 10.000 PB değerindeki oyuncakları oyuncak mağazasına kredili olarak sattığını varsayalım. Oyuncak mağazasının ödemesinin üç farklı alternatifi olduğunu varsayalım:

- a. Oyuncak mağazası, 10.000 PB değerinde başka bir işletmenin hisse senedi ile ödeme yapacak
- b. Oyuncak mağazası toplam 10.000 PB'lik kendi hisse senedi ile ödeme yapacak
- c. Oyuncak mağazası 50 adet kendi hisse senedi ile ödeyecek

Her üç durumda da oyuncak üreticisi bir finansal varlık bildirecektir, ancak oyuncak mağazasının bir finansal borç mu yoksa özkaynak aracı mı rapor edeceği değerlendirilmelidir.

Bu örneğe cevap verebilmek için, bir finansal aracın finansal borç veya özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılması için oluşturulan ilkeyi anlamamız gerekir. Bu sınıflandırmanın genel çerçevesi Şekil 3'te özetlenmiştir. Sınıflandırma için başlangıç noktamız, ilgili finansal aracın özkaynağa dayalı finansal araç olup olmadığını belirlemektir. Finansal araç özkaynağa dayalı finansal araç olma şartlarını karşılamıyorsa finansal borç olarak sınıflandırılmalıdır. Özkaynağa dayalı finansal araç olmak, aşağıdaki koşulların her ikisinin de karşılanmasını gerektirir (UMS 32. 16):

(a) Araç, sözleşmeye dayalı bir yükümlülük içermemektedir:

- (i) başka bir işletmeye nakit veya başka bir finansal varlık teslim etmek veya
- (ii) ihraççı için potansiyel olarak elverişsiz koşullar altında finansal varlıkları veya finansal borçları başka bir işletmeyle değiştirmek.

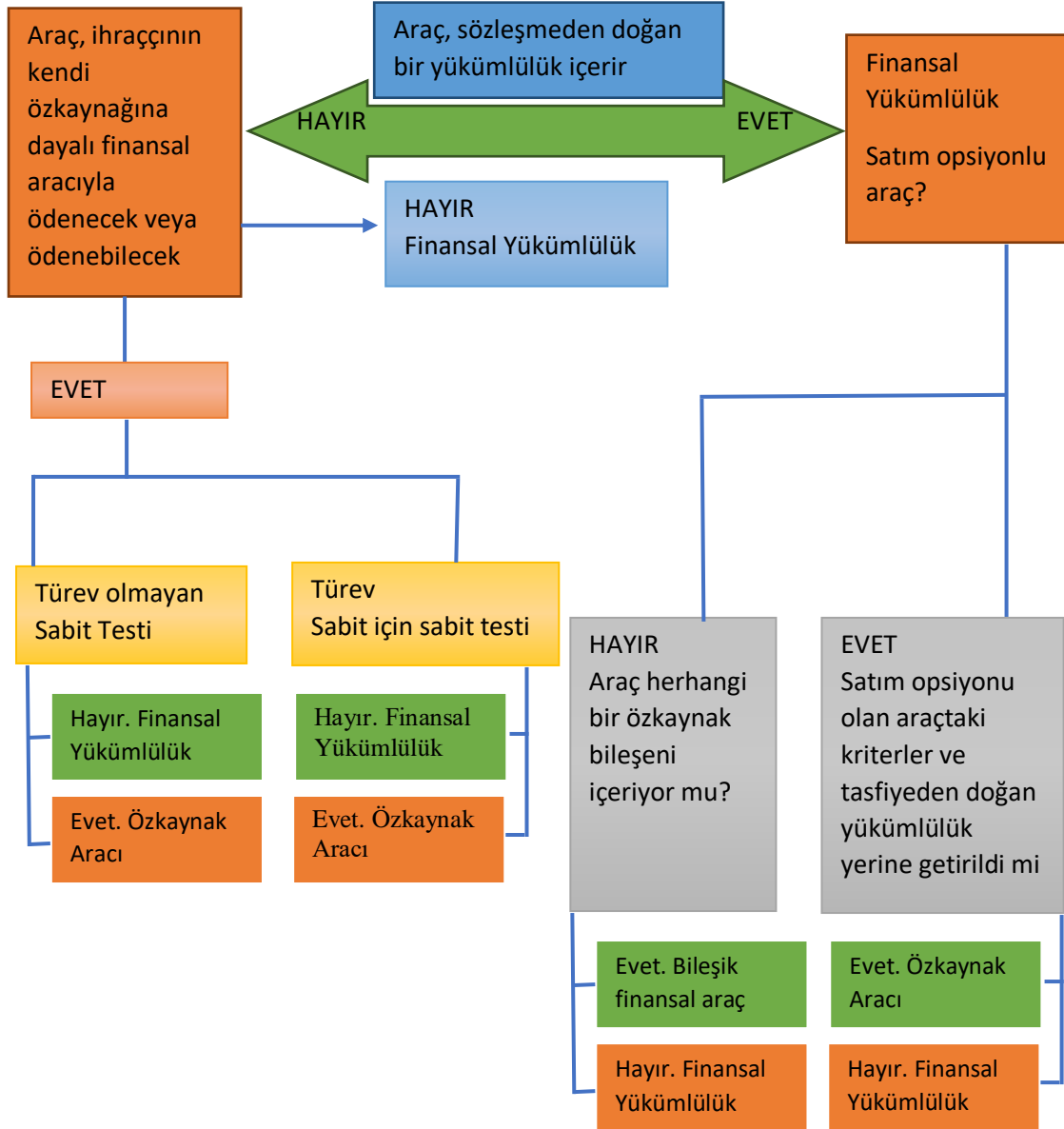
(b) Araç, ihraççının kendi özkaynağına dayalı finansal araçlarıyla ödenecek veya ödenebilecekse, bu:

- (i) ihraççının değişken sayıda kendi özkaynağına dayalı finansal aracını teslim etmesine ilişkin hiçbir sözleşme yükümlülüğü içermeyen türev olmayan bir araç veya
- (ii) yalnızca ihraççının sabit bir nakit veya başka bir finansal varlığı kendi özkaynağına dayalı finansal araçlarından sabit sayıda takas etmesiyle ödenecek bir türev.

Şekil 3'te gösterildiği gibi, bir finansal araç sözleşmeye dayalı bir yükümlülük içeriyorsa, finansal borç olarak sınıflandırılmalıdır. Ancak bu sınıflandırma yapılmadan önce finansal aracın satılabilir bir araç

olup olmadığı incelenmelidir. Finansal araç sözleşmeye dayalı bir yükümlülük içermiyorsa, onu özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırabilmek için ikinci koşulu kontrol etmemiz gerekecektir.

Şekil 3: Finansal Yükümlülük ve Özkaynak Aracı Sınıflandırması

Ama önce, sözleşme yükümlülüğü konusunu anlayalım. Şimdi iki taraf olduğunu varsayalım: A ve B. A, B'ye 1.000 PB vermiş ve B, A'ya yazılı bir belge vermiş olsun. Belgede şunlar belirtiliyor:

- B, bir yıl sonra 1.100 PB'yi A'ya teslim edecektir.
- Bir yıl sonra B, C İşletmesinin 100 adet hisse senedini teslim edecek ve A İşletmesinden 10 adet D İşletmesinin hisse senedini alacaktır. C İşletmesinin hisseleri D İşletmesinin hisselerinden daha değerlidir. Her iki durumda da belgeden doğan bazı yükümlülükler vardır. Bu durumda, özkaynağa dayalı bir araç değildir.

Şimdi, yazılı belgenin yukarıda belirtilen sözleşme yükümlülüklerini içermediğini varsayalım. B tarafının ödemeyi kendi hissesi ile yapacağını belirtmiştir. Bu durumda hisse senedinin hangi koşullarda sağlanacağı belirlenmelidir.

Türev olmayan bir araç varsa ve değişken sayıda hisse senedi teslim etme yükümlülüğü içeriyorsa, bu bir finansal borçtur. Veya bir türev sözleşmesi de, sabit sayıda hisse senedi karşılığında nakit veya başka bir finansal varlığın teslimini içeriyorsa, finansal borç olarak sınıflandırılmalıdır.

Bir finansal aracın sözleşmeden doğan bir yükümlülük içermesi durumunda finansal borç olarak sınıflandırılması gerektiği belirtilmiştir. Ancak, finansal borca bir istisna olarak, satım opsiyonu bulunan bir aracın yükümlülüklerini içeren araçlar, aşağıdaki özelliklere sahip olmaları durumunda özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılır (UMS 32. 16A):

(a) Araç sahibi, tasfiye durumunda işletmenin net varlıklarından orantılı (pro rata) bir pay alma hakkına sahiptir.

(b) Diğer tüm finansal araç sınıflarından sonra gelen bir sınıfta finansal araç olmak.

(c) Diğer tüm finansal araç sınıflarından sonra gelen bir sınıftaki tüm finansal araçlar benzer özelliklere sahiptir.

(d) İhraççının tek sözleşme yükümlülüğü, finansal aracı nakit veya başka bir finansal varlıkla geri satın almak veya tazmin etmektir.

(e) Aracın ömrü boyunca araca atfedilebilen toplam beklenen nakit akışları, büyük ölçüde kâr veya zarara, muhasebeleştirilen net varlıklardaki değişime veya işletmenin finansal aracın ömrü boyunca finansal tablolara alınmış ve finansal tablolara alınmamış net varlıklarının gerçeğe uygun değerindeki değişikliklerine bağlıdır

Şimdi oyuncak mağazası örneğimize dönelim. İlk alternatif "Oyuncak mağazası 10.000 PB değerindeki başka bir işletmenin hisseleriyle ödeme yapacak" idi. Bu alternatifte bir sözleşme yükümlülüğü vardır. Oyuncak mağazası, oyuncak üreticisine finansal varlık sağlama yükümlülüğünü kabul etmiştir. Sözleşmeye dayalı bir yükümlülüğün varlığı nedeniyle, bu finansal araç finansal borç olarak sınıflandırılmalıdır.

İkinci alternatif ise "Oyuncak mağazası 10.000 PB tutarındaki kendi payıyla ödeyecek" idi. Bu alternatifte sözleşmeye dayalı bir yükümlülük yoktur, dolayısıyla özkaynağa dayalı finansal araç için ikinci koşul dikkate alınmalıdır. Bu alternatifte, araç, ihraççının kendi özkaynağına dayalı finansal araçlarıyla ödenecektir. Bu alternatifte oyuncak mağazası, vade tarihindeki kendi hisse senedinin fiyatına bağlı olarak değişken sayıda hisse ihraç edecektir. Bu, özkaynağa dayalı finansal araç sınıflandırmasını karşılamayacaktır, dolayısıyla bu aynı zamanda finansal borç olarak da sınıflandırılmalıdır.

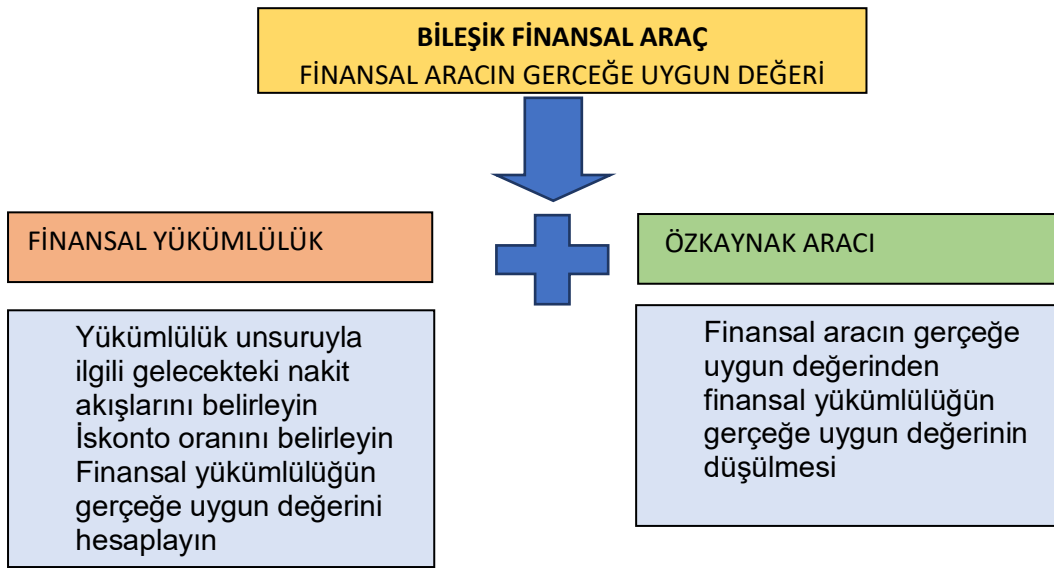
Üçüncü alternatif ise "Oyuncak mağazası kendi 50 hissesiyle ödeyecek" oldu. Bu alternatif ayrıca herhangi bir sözleşme yükümlülüğü içermez. Bu alternatif, ihraççının sabit sayıda kendi özkaynağına dayalı finansal aracını teslim etmesi için sözleşmeye dayalı bir yükümlülüğü olan türev olmayan bir aracı içerir. O halde bu araç özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılmalıdır.

BİLEŞİK ARAÇLAR

Bazen finansal araçlar aynı anda hem finansal borç hem de özkaynağa dayalı finansal araç unsurlarına sahip olabilir. Bunlara bileşik araçlar denir. Dönüştürülebilir tahviller, bileşik araçlara bir örnektir. Bileşik finansal araçlarda finansal borç ve özkaynağa dayalı araç unsurları ayrı ayrı sınıflandırılmalıdır.

Bileşik araçlarda bir finansal borcun ve özkaynağa dayalı finansal aracın değerinin belirlenmesindeki temel yaklaşım, önce finansal borç değerinin belirlenmesi ve kalan artık değer özkaynağa dayalı finansal araç değeri olarak kabul edilmesidir. Şekil 4'te gösterildiği gibi, kalıntı değer, bileşik finansal aracın gerçeğe uygun değeri ile finansal borç değeri arasındaki farktır. Finansal yükümlülük unsurunun gelecekteki nakit akışlarını ve iskonto oranını belirlemenin nispeten kolay olması nedeniyle böyle bir yaklaşım benimsenmiştir.

Şekil 4: Bileşik Finansal Araç Sınıflandırması

Doru AŞ, 500.000 PB nominal değerli, 4 yıl vadeli ve %6 faiz oranlı hisse senedine dönüştürülebilir tahvil ihraç etmiştir. Sözleşmeye göre, 1.000 PB değerindeki her tahvil 100 Doru AŞ hissesine dönüştürülebilecektir. Bu hisse senedine dönüştürülebilir tahvil toplam 500.000 PB'ye satılmıştır. Aynı dönemde satılan benzer özelliklere sahip tahviller %10 faiz getirisi sağlamaktadır. Bu tahvil Doru AŞ'nin finansal tablolarında nasıl sunulmalıdır?

Bu sorunun başlangıç noktası, özün önceliği ilkesidir. Dönüştürülebilir tahviller yasal olarak tahvil olarak sınıflandırılabilir, bu finansal aracın finansal borç mu yoksa özkaynağa dayalı finansal araç mı olduğu değerlendirilmelidir. Bileşik tahviller sahibine birden fazla ekonomik fayda sağlayan araçlardır. Bu finansal araç, sözleşmeye dayalı bir yükümlülük içerir. Ancak, satılabilir bir araçtır ve bu araç bir özkaynak bileşeni içermektedir.

Doru A.Ş. bu tahvili hisseye çevirme opsiyonu ile satarak avantaj elde etmiştir. Normal şartlar altında %10 faizle benzer bir tahvil ihraç edecekken, Doru A.Ş. dönüştürme opsiyonu nedeniyle %6 faizle borçlanmıştır. Faiz oranlarındaki bu fark, bu finansal araçtaki özkaynak aracı değerinden kaynaklanmaktadır.

Bu bileşik tahvil için öncelikle tahvilin finansal yükümlülük değeri hesaplanmalıdır. Bu hesaplama, tahvilin gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değeri bulunarak yapılacaktır. Ancak bugünkü değer hesaplanırken %6 iskonto oranı yerine %10 kullanılmalıdır. Çünkü iki oran arasındaki fark, bir özkaynak aracı sunan bileşik tahvilden kaynaklanmaktadır. Yatırımcı, teklif edilen özkaynak aracı nedeniyle %10 faiz yerine %6 faiz almaya isteklidir. Yatırımcı, faiz oranlarındaki kaybın gelecekte alınacak özkaynak aracından elde edilecek kazançlarla telafi edileceğini ummaktadır. Daha sonra, özkaynak aracı opsiyonunun değeri, finansal aracın 500.000 PB değerinden hesaplanan finansal borç değeri çıkarılarak bulunur.

Tablo 1: Nakit Akışlarının Bugünkü Değeri

Dönemler		1	2	3	4
Anapara Ödemesi					500.000
Dönemsel Faiz		30.000	30.000	30.000	30.000
Toplam Nakit Akışı		30.000	30.000	30.000	530.000
Nakit Akışlarının Bugünkü Değeri (%10 ile iskonto edilmiş)	436.602	27.273	24.793	22.539	361.997

Tablo 1'de gösterildiği gibi, bileşik tahvilden gelecek nakit akışlarının %10 ile iskonto edilmesiyle hesaplanan finansal borç değeri 436.602 PB'dir (sonuçlar yuvarlanmıştır). Bu tutar, finansal aracın değerinden çıkarılmalıdır. Finansal araç ilgili tarihte 500.000 PB'ye satılmıştır (Not: farklı bir tutara da satılabilirdi). Bu durumda özkaynağa dayalı finansal araç değeri aşağıdaki şekilde hesaplanır:

Finansal Araç	500.000 PB
(-) Finansal Yükümlülük	436.602 PB
= Özkaynak Aracı	63.398 PB

İhraç eden işletme, bu finansal aracın satışı kaydını aşağıdaki gibi yapacaktır.

Nakit	500.000
Finansal Borç	436.602
Özkaynak Aracı	63.398

Alıcı aşağıdaki kaydı yapacaktır.

Finansal Varlık	500.000
Nakit	500.000

HAZİNE HİSSE SENEDİ

Bir işletme kendi hisselerini satın alırsa, bunları finansal varlık olarak sınıflandırabilir mi? Bu sorunun cevabı hayır olacaktır. İşletmeler kendi hisse senetlerini geri aldıklarında, bunlar finansal varlık olarak işlem görmez, özkaynaktan indirilmelidir. İşletme, kendi hisse senetlerinin iktisabından kaynaklanan kazanç veya kayıpları raporlayamaz.

İşletme A'nın borsada kendi hisse senedinden 10.000 PB satın aldığını varsayalım. A İşletmesi bu hisseleri finansal varlıklar olarak sınıflandırmayacaktır, bunun yerine bu 10.000 PB'lik hisse senetleri A İşletmesinin özkaynaklarını 10.000 PB azaltacaktır.

Konsolide bir grupta, konsolide edilen grubun ana ortaklığı veya bağlı ortaklıkları hazine hisseleri de (işletmenin geri satın alınan kendi hisseleri) satın alabilir. Bu durumda, ödenen veya alınan bedel doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmelidir. Bir işletme bazı hazine hisselerine sahipse, tutarları açıklanmalıdır.

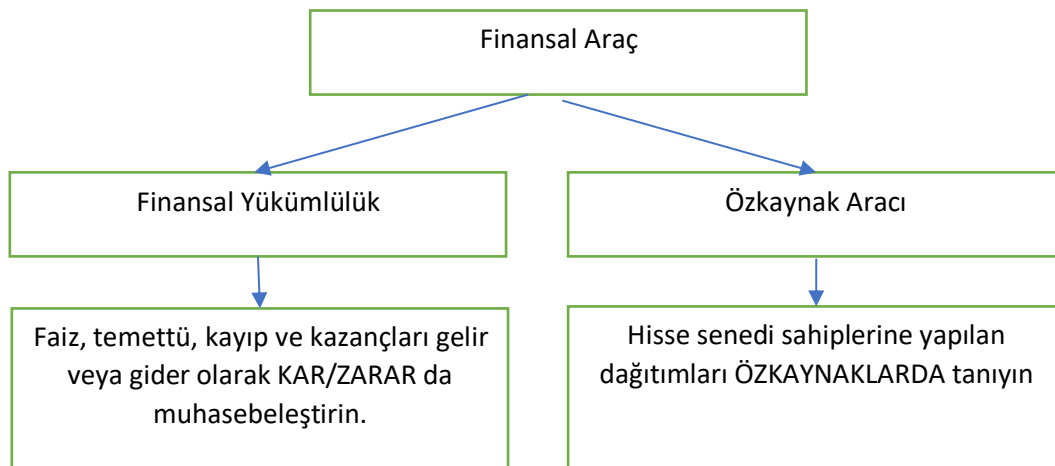
İşletme A'nın İşletme B adında bir bağlı ortaklığı olduğunu ve İşletme B'nin, A İşletmesi'nin 10.000 PB değerindeki hissesini borsada satın aldığını varsayalım. B İşletmesi'nin bu hisse senetlerini raporlamasına ilişkin olarak iki farklı durum ortaya çıkacaktır. A İşletmesinin hisseleri, B İşletmesinin bireysel finansal tablolarında finansal varlık olarak rapor edilecektir. Ancak, A İşletmesinin konsolide finansal tablolarında bu tutarlar özkaynaklardan düşülecektir.

FAİZ, TEMETTÜ, KAYIP VE KAZANÇ

Bir işletme bir finansal varlık edindiğinde, o finansal araçla ilgili çeşitli nakit akışlarına maruz kalacaktır. Bu nakit akışları, faiz ve temettü gibi çeşitli gelir unsurları yaratacaktır. Ayrıca finansal aracın değerindeki değişiklikler de kayıp veya kazanç doğuracaktır. Bu unsurlara ilişkin ilke şu şekilde belirlenmiştir (UMS 32. 5):

Şekil 5'te gösterildiği gibi, bir finansal araca veya finansal borç oluşturan bir bileşene ilişkin faiz, temettü, kayıp ve kazançlar, kâr veya zararda gelir veya gider olarak muhasebeleştirilir. Özkaynağa dayalı finansal araç sahiplerine yapılan dağıtımlar, işletme tarafından doğrudan özkaynakta muhasebeleştirilir. Bir özkaynak işleminin işlem maliyetleri özkaynaktan indirim olarak muhasebeleştirilir.

Şekil 5: Faiz, Temettü, Kayıp ve Kazançların Muhasebeleştirilmesi

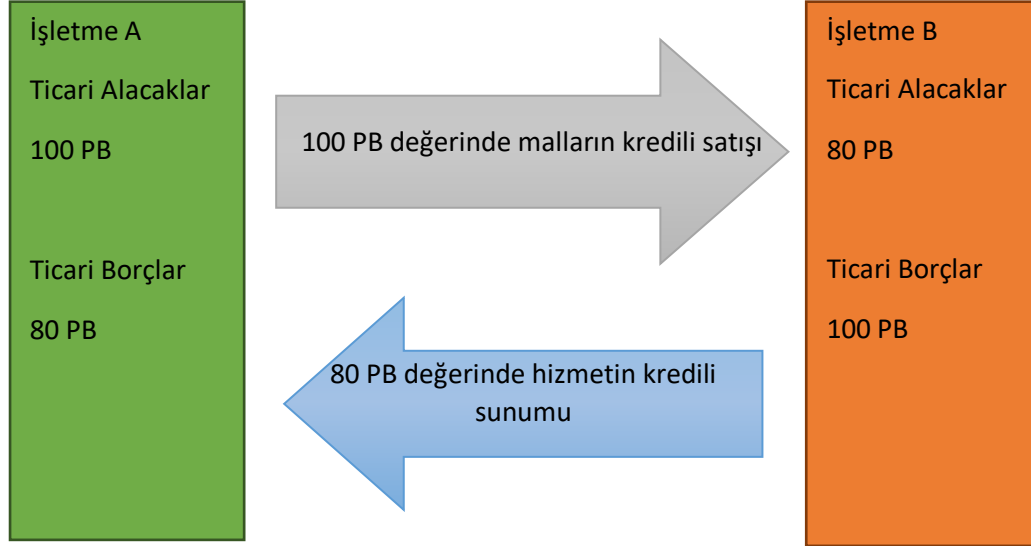
NETLEŞTİRME

Netleştirme, bir finansal borcun ve finansal varlığın finansal durum tablosunda tek bir net tutar olarak (borç veya varlık olarak) sunulmasıdır.

Netleştirme için iki kriter önemlidir. Bunlar;

- Tanınmış tutarları mahsup etmek için yasal olarak uygulanabilir hak
- Net bazında anlaşmaya varma niyeti

Şekil 6: Finansal Borçların ve Finansal Varlıkların Netleştirilmesi

Netleştirmeyi anlamak için, Şekil 6'da gösterilen iki şirket arasındaki işlemleri ele alalım. A İşletmesi ticaret işletmesi ve B İşletmesi bir hizmet işletmesi olsun. A İşletmesi, B İşletmesine kredili olarak 100 PB değerinde mal satmıştır. B İşletmesi, A İşletmesine hizmet vermiş ve 80 PB tutarındaki alacağını tahsil etmemiştir. Bu durumda, A İşletmesinin B İşletmesinden 100 PB alacağı ve B İşletmesine 80 PB borcu vardır. A İşletmesinin B İşletmesinden 20 PB tahsil etmesi durumunda, A ve B arasındaki borç-alacak ilişkisi yasal olarak kapatılacaktır. Bu aynı zamanda İşletme A'nın da niyetidir. Bu durumda İşletme A, bu işlemler sonucunda finansal durum tablosunda yalnızca 20 PB tutarındaki alacakları raporlayacaktır. Aksi takdirde, A İşletmesi, finansal durum tablosunda hem 100 PB tutarında alacak hem de 80 PB tutarında borcu rapor etmelidir.

ÖRNEK

Finansal araçların sunumuna daha detaylı bir örnek verelim. Murat A.Ş. tarım sektöründe faaliyet göstermektedir. İşletme, yeni bir yatırımı finanse etmek için borç aramaktadır. İşletme yeni bir tarla satın almayı ve üzerinde mısır yetiştirmeyi planlamaktadır. Murat A.Ş.'nin bu yatırım için 250.000 PB'ye ihtiyacı vardır. Bir yılın sonunda işletme 500 ton mısır üretilip bir ton mısırı 100 PB'ye satmayı planlamaktadır. Murat A.Ş. bu yatırımı finanse edebilecek bir yatırımcı ile anlaşmıştır. Müzakereler sonucunda çeşitli finansman alternatifleri değerlendirilmiş ve aşağıdaki olası anlaşmalar planlanmıştır.

- a. Kreditör 250.000 PB borç verecek ve bir yıl sonra 300.000 nakit alacak.
- b. Kreditör 250.000 PB borç verecek ve bir yıl sonra 300 ton mısır alacak.
- c. Kreditör 250.000 PB borç verecek ve bir yıl sonra Murat AŞ'nin toplam 300.000 PB değerinde hissesini alacak.
- d. Kreditör 250.000 PB borç verecek ve bir yıl sonra Murat AŞ'nin 10.000 adet hissesini alacak.

- e. Kreditör 250.000 PB borç verecek ve bir yıl sonra Murat AŞ'den 270.000 PB nakit veya 10.000 adet hissesini alacak.

ÇÖZÜM

Soruda bize sunulan alternatifleri finansal borç veya özkaynak aracı olarak sınıflandırmak için öncelikle sözleşmeden doğan yükümlülüklerin varlığının araştırılması gerekmektedir.

Sözleşmeden doğan yükümlülükler;

- Başka bir işletmeye nakit veya başka bir finansal varlık teslim etmek; veya
- İhraççı için potansiyel olarak elverişsiz koşullar altında finansal varlıkları veya finansal borçları başka bir işletmeyle değiştirmek.

Herhangi bir sözleşme yükümlülüğü varsa, aracı finansal borç olarak sınıflandırırız.

- a. Murat A.Ş.'nin birinci alternatifte 300.000 PB tutarında nakit teslim etme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu durumda, bu sözleşme bir finansal borç olarak sınıflandırılmalıdır.
- b. Murat A.Ş.'nin bu alternatifteki yükümlülüğü 300 ton mısır teslim etmektir. Yükümlülük, herhangi bir nakit veya finansal varlık teslimini veya finansal varlık veya yükümlülüklerin takasını içermez. Ayrıca, Murat A.Ş.'nin hisselerini içeren bir sözleşme ile yükümlülük yerine getirilmemiştir. Bu durumda herhangi bir finansal yükümlülük veya özkaynağa dayalı araç unsuru bulunmamaktadır.
- c. Bu alternatifte Murat A.Ş. için herhangi bir sözleşme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Ancak, araç, ihraççının kendi özkaynağına dayalı finansal araçlarıyla kapatılacaktır. İlgili araç türev olmayan bir araçtır. Bu durumda, onu özkaynağa dayalı bir araç olarak sınıflandırmak için, ihraççının değişken sayıda kendi özkaynağına dayalı finansal aracını teslim etmesine ilişkin herhangi bir sözleşme yükümlülüğü içermemelidir. Ancak Murat'ın bu alternatifte ne kadar hisse vereceği belirsizdir. Hisse sayısı vade sonundaki hisse değerine göre değişmektedir. O zaman finansal borç olarak sınıflandırılmalıdır.
- d. Yine Murat A.Ş.'nin sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yoktur ve araç, Murat A.Ş.'nin kendi özkaynağına dayalı finansal araçları ile takas edilmektedir. Burada önceki alternatiften farklı olarak hisse senedi sayısı değişken değildir. Murat A.Ş. 10.000 hisse ihraç edecektir. O zaman bu bir özkaynak aracıdır.
- e. Bu alternatifin sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü vardır. Ancak bu sözleşmede, sözleşmenin Murat A.Ş.'nin kendi özkaynağına dayalı finansal araçları ile ödenme olasılığı da bulunmaktadır. Bu alternatifte bir özkaynağa dayalı finansal araç satın alma olasılığı nedeniyle avantajlı bir durum söz konusudur. Normal şartlar altında, ilgili yükümlülük 300.000 PB ile kapatılabilir (bakınız alternatif a), özkaynak alma fırsatı nedeniyle yükümlülük bu alternatifte 270.000 PB ile kapatılabilir. Bileşik bir finansal enstrüman vardır. Finansal araç, finansal borç ve özkaynak aracı olarak ayrılmalıdır.